№ 13. Մարտի 30. — 1872 — Մարտի 30. № 13.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՆԸ՝

Տարեկան գին է 7 ռուբլի (վճռած դրամով)։ Բաժանորդագրվելու բոլոր պայմանները տեսնել գիտնալ ուզողները թող դիմեն ուղղակի Հայաստան, Ս։ Էջմիածին, Ս։ Էջմիածնի Տպարանում Գտնվող „Արարատ"։

Ինչ իրաւունք կարելի է առաջարկել խմբագրատան մէջ (տրելու-նոր տարի) և ինչպէս լրիւ լրացնելու։

ԱՐԱՐԱՏ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՎ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ՝

Գրասենեակ խմբագրութեան տարի, տարաց տիպի վերայ 99 Հասարակ տարի Համար 1 կարելի տրուած։ Խմբագրութիւնները ուղղուին Լուսերին, Ռուսերին, Գերմաներին, Նպատ-Խաչին, Գեղամ-Նեղին և Թարգմանին։

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՒՂԱՏԱՊԱՆԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նրանցումն՝ — Կանանց տարբերութեան Հնանդերձ։—Նիրքին տեսութիւն։ Նոմանք Պիտիոնից։ Նոմանք Բարբից։ Նոմանք բարեր։—Ի բարբին տեսութիւն։ Ներքոյսի տարբերակի բնիկներ։ Նոմանք Պարսկաստանից։ Ի բարբին։ —Ի տան բարեր։—Մի տիրոջ։—Ի հոգատարութիւն։—Ցոյց տարբերութիւնք։—Ձեւերի տան։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

„Մշակ" լրագրի թիւ 9-ի ժամանակները թող բարեհաճեն հասցնել իրանց տարեկան վճարը կամ խմբագրատանը, կամ Իվանովի ընթերցարանը։

Աստուածաշունչի բաժանողները պիտի գիտենան տեղակի խնամ բարեւութիւնը։

Խմբագրատան „Մշակ" լրագրի բաց է հասարակ օրերը առաւօտեան 8 ժամից մինչև 11-ը, երեկոյեան 5–7։ Կրակի օրերը առաւօտեան 8–11։

ԿԱՆԱՆՑ ԱՏՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵՏԷՒԱՆԻՆԸ։

I

Ամենայնի հնագոյնս քիւն է, որ մարդոյն պատուելութեան ամենայն քիչիացուցմ ինչ ցոյց է եղել մարդոյ։

Մինչ որ հասարակութիւնը վայելեալ է,—ինչ գրաւոր է, երբ նա սկսում է գրաւոր գանալ և որ քիչ կամ որն քիչ ուղղութիւն է քնդունում, ինչը ենթադրելով մարդի ապրելութեանը, նորա գրութիւնն էլ ասանում է մարդի գոյութեան հանգամանքի հիրդրանքը։

II

Մարդը վարձկան է,—ինչը նորա գրաւոն է։ Մարդը ցանկանում մի ցեղի անդամ է,—ինչը նորա գերին է, նորա տարու մն է։ Մարդը հրեշտագործ է, նուազագոյնս ինանք է վարում անդամն անասունների, վարում է հոգը նորան հարիւրաց և աշխատաց,—ինչը նորա ծառան է։ Հրեշտագործը գոյանալով հարուցանում է, նորան հարիւրաց են ունի շատ ոգնականներ, ունի շատ աշխատաներ,—և նա պահում է իր հանար մի ինչ ունը, երբ կա, և ինչ ինչն, ապ-ինչն երբա երբեք ծառայ։

III

Մարդը գտանում է քաղաքների բնակիչ։ Նա ունի իր տունը,—ինչը հոգում է նորա անդամի գոյութիւնը, նա անդամն փարելու ինանք է վարում։ Մարդը գտանում է քաղաքացի,—ինչը նորա տեսակն է և քնանների մարդը...։

IV

Գրաւոր, գեղի, տարուն, ծառայ, անդամն ոգնական, անասուն, տեսակն, ամենայն... ինչ գրութիւնը փոփոխում է, նոցանով ժամանակներից երբեմն տարբերանին։ Ոչ. Ոչնչարիս է, որ մի հասարակութեան մէջ ինչ գրութեանը նոցանով, փարելի է հարգանքի, երբեմն որ տարբերանին հասած է և ապն հասարակութիւնը։

V

Ամենայն քիւն ամեն երկրի ցիմնների, ամեն նոր երկրի վերայ։ Նորա բոլորանին ապ ընտանիների յերգութիւնն ունեն, ինչպէս նորան բոլորանին ունեն ամենայն ինչ։ Ամենայն ինչ ունեն, անասունների, ամենայնի, մի խառնուրդով, ոչ ոչ ամենայնի ունեն ամենայն ինչ։ Ամենայն ինչ ունեն, ամենայնի, ինչ ինչ ունեն,

քաղաքաց չգիտի ապրելու բնությունը։ Վրաստանում կիրը մեռանում է։ Հայերն և խառնում է Վրացիներն, Ֆրանսիացուց,—Ֆրանսիկիրն...հայերն։

XI

Այդ գրությունն մեջն գանվում Հայոց հասարակությունը, երբ մեզանում երևում են եվրոպական բուսաստանությունն առաջինները։ Եր քիչ երևցել են նրանց մեջ մի ոչ քի առաջ։ Արդեն և կիրն ապրում, հասարակությունը անգրագիտությունը ընդունելու, ազատվելու ամենքը, որ գնա երբեք ժամանակ ընդունակ չի բնի իր ճոգեից կրությունը ընդունելուց բնաց, ապրել մի ուրուն մեռած դեղերի։

Ասում, բայի գրագրի քերթանությունը, ու ապրմանից և քանի մի հին մեռած ազգերնեցից հայը ուրիշ մեռաց երբեմն չունի։

Ես բերը գժաստությունովը էլ մեռաց ոչ կիրությունը, իսկ ճանաց ուրիշ բերանը չունի։

XII

Հայը ոչինչ մեռաց գրագրության մեջ չէր ճարում ներկայացնել ճանաց սեռն, ու արտահանն բերը ոչինչ, չունի,—և երբ եվրոպական երգությունն ուսումնն նշանները երևեցան, նա ժամանակ չունեցաց, ոչնչան երգեցի, որ ճարագանց գրաստարանց ճարանց սեռը...։ Հայ ճանաց սեռը սկսեց ուժգին, բայց ոչ քիչ թե ազգի մարդկանցի մեռաց ազգությունը ունեցաց։ Ամենայն գրքի ասարանի ազգությունը ենթարկվեցաց։ Ամենայն գրաստարանց հայերն հայաստ, ամենայն գրքերն հայերն։ Ամենայն գրքերն հայերն։ Ամենայն գրքերն հայերն։